

# Dini perdelenýänleriň ýaýýan erbetligi

Category: Jemgyýetçilik tankydy, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Dini perdelenýänleriň ýaýýan erbetligi DINI PERDELENÝÄNLERİÑ  
ÝAÝÝAN ERBETLIGI



Geçen hepdedäki ýazgymyň dowamyny soňky hepdä goýanym üçin okyjylarymdan ötünç soraýaryn. Emma bu ýazgymam erbetlik problemsyndan üzne däl.

Ahlak ýaramazlygynyň (erbetliginiň) düýbünde tarapgöylügiň, adalatsyzlygyň, ukyp-başarnyksyzlygyň, hetdini tanamazlygyň ýatandygyny görýärис. Ynha, muňa tipiki mysal hökmünde «Menzil» tarykatyndan Aly Edizeriň terbiýesiz we şonçarak derejede jahylçylykly mazmundaky çykyşlaryny görkezmän geçip bilmedim. Bu sähne eýeleýän wezipesinden boşadyldy (munuň üçin saglygy goraýyış ministrine minnetdarlyk bildireliň), emma GATA ýaly baýry gurama (belki-de taryhynda birinji gezekdir) şular ýaly biriniň baş lukmanyň kömekçisi wezipesine bellenendigi wyždanlarymyzy syzlatdy. Diýmek, menzilçi bolsaň bolany! Hamala lukmanmyş, emma onuň paýlaşýan wideoroliklerinde lukmançylyk barada kelam agyz söz ýok, aýlyk alýan kärinden başga hemme zady oñarýar: agyzlary alaran är-aýallary birikdirýär, köp aýallygy öňe sürüp Medeni (maşgala we nika) kanunymyza garşıy çykýar, Osmanly soltany Mahmyt II-niň döwrünüň modernleşme (döwrebaplaşma) syýasatyny ýazgarýar, arap entarisiniň\* üstünden dini hökümler berýär we ş.m. we ş.m. Bu many-müjresiz çykyşlaryň düýp sebäbi – onuň hyýalynda döreden şerigat düzgüni.

## ■ JAHYLLYGYŇ HÄKIMIÝETI

Ilki bilen şu kesgitlemäni bereliň: Aly Edizerdir şuňa meňzeşleriň mazamlaýan entarisi pygamberimiziň (s.a.w) ganym duşmany Ebu Jehiliňem, şol ýurtda ýaşap geçen beýleki müşrikleriňem geýyän eşigi bolandygyny ýatdan çykarmalyň. Bu eşik biçüwi häzirki wagt türk harytlaryny boýkot edýän araplaryň öz ýasaýan ýurtlarynyň geografiki şartlerine mahsus egin-eşikdir. Ikinjidenem, arap medeniýetinde sakalsyzlyk nogsanlygyň alamatydyr. Haýsy ynançdan bolsa bolsun, tapawudy ýok, şonuň üçin araplaryň ýasaýan ýurdunda ýasaýan sakalsyz erkeklerə hut şol sebäpli gyýa göz bilen garapdyrlar. Şeýlede, otparazlar başlyklaýyn ähli ynançlarda selleli-sarykly gezmek adatdyr. Diýjek bolýan zadym, yslam diýlende, öz döwrüniň medeniýetini alamatlanlandyrýan sakgalyň, selledir sarygyň, jüpbäniň, entariniň dile getirilmegi diýseň zyýanlydyr. (Pygamberiň edim-gyligmyny, geýnişini nusga alyp geýinmek, özüni alyp barmak başga gürrüniň temasy).

## ■ ABSOLÝUT ERBETLIGIŇ ADY

Geleliň esasy gürrüňe: modern döwletiň ähli artykmaçlyklaryndan, nygmatlaryndan peýdalanyп, emma dünýewi döwlet gurluşyna duşmançylyk besleyänlerden halk köpçüligi bizar boldy. Musulmanlyk diňe daşky görnüşe – şahsy bähbitleriniň hatyrasyna adalat, mynasyplyk (liyakat – laýyklyk, ýagny ukyp-başarnya görä iş), amanat, meşweret (sala, geňeş manysynda), maslahat ýaly diniň esasy prinsipleri ýer bilen ýegsan edilen döwründe adamlaryň ýadyna musulmanlyk düşermi? Dert-aladasy hakykatdanam yslam bolýan bolsa, bu baş ýörelgä jan-tenleri bilen ýapyşardylar. Olaryň bar oñarýan zady öz egolaryny kanagatlandyrmak. Egolaryny kanagatlandyryp bilmeyän açgözleriň hemme zada gözegçilik edesleri gelyär we hiç bir ýagdaýda jogapkärçilige çekilesleri gelenok. «Alla, pygamber» diýip, sarykdyr selleli birkuç sany parz ybadaty adamlaryň gözü üçin amal edip, erbetliklerini örtýändirin öydýärler.

Bu ýagdaý şahsy adamlary erbetlikden jemgyýetçilik

erbetligine, jemgyýetçilik erbetligindenem teologik erbetlige alyp barýar birtopar ýagdaý bilen ýüzbe-ýüz galmaga iterýär.

## ■ MUSULMAN DIÝLENDE GÖZ ÖÑÜNE GELÝÄNLER

Geçmişde musulman diýlende – gybat etmeýän, ýalan sözlemeýän, kişi hakyny iýmeýän, hiç kimiň mal-mülküne namysyna gözünü dikmeýän adamkärçilikli artykmaçlyklar ýada düşerdi. Şindi gybatyň iň lükgesini gaýyrýan, gözümüziziň içine serede-serede ýalan sözleyän, öz tarykatynyň adamyny çürkeýän, agy-garany seljermeýän, kimdir birine birine gara sürtmek üçin elinden geleni gaýgyrmaýan, adamlaryň göwnüne degmegi eşege palan atança-da görmeýän, özi bilen deň pikir ýöretmeýänlere agzyndan gelen hapa-paýyş sözleri ýagdyrýan, edepsiz dil ulanýan, aýal-gyzlara we kämillik ýasyna ýetmediklere garşı zorlukly hereketleri etmekde ýaka tanadan kişiler göz öñüne gelýär.

Bar zat gury söze öwrülipdir, has takygy, teoriýada ynanja wekilçilik edýän, emma, praktikada özünü erbetligiň batgasyna batyran musulmansumaklar bar.

Iňňän gynançly, iňňän.

Indi musulmanlyk diýen zat ýok, musulman bar. Elbetde, onu-da tapybilseñiz. Edil ussat şahyr Mehmet Akifiň aýdyşy ýaly:

*“Näçe çyn musulmana dußsam, hemmesi makberdedir,  
Musulmanlyk... bilmedim-dä, megerem, göklerdedir.”*

Aýşe SUJU.

«SÖZCÜ» gazeti, 12.10.2020 ý.

[i]\*entari – araplaryň milli eşigi, (ýagny, etekli köýnek - t.b.).

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW. Jemgyýetçilik tankydy